

Norsk Studentunion
-stiftet 1936 -

Resolusjon

Vedtatt på NSUs Landsting 2009

Storgaten 19, 0184Oslo
Tlf: 22044950. Fax: 22424247

E-mail: nsu@nsu.no

Web: www.nsu.no

19. april 2009

Resolusjon vedtatt NSUs 55. Landsting

Vis frem forskningen!

NSU vil ha åpen tilgjengeliggjøring av all offentlig finansiert forskning.

Forskere ved norske universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og helseforetak produserer hvert år et stort antall fagfelleverderte tidsskriftartikler. Artiklene danner grunnlaget for videre forskning, for offentlige debatter og for avgjørelser på viktige samfunnsområder, men et flertall av disse artiklene er ikke åpent tilgjengelige. Stadig større deler av befolkningen har interesse av og forutsetninger for å lese artiklene, men tilgangen er begrenset som følge av et utdatert og fordyrende publiseringssystem.

Om Open Access

På 1900-tallet var det folkebibliotekene som sikret samfunnet fri tilgang til kunnskap. Dagens løsning er Open Access. Open Access er digitalt materiale som er gratis og fritt tilgjengelig på Internett. Både i Norge og ellers i verden blir det stadig mer vanlig at vitenskapelig materiale blir gjort tilgjengelig på denne måten.

Tilgjengeliggjøring gjennom OA kan skje på to måter: Mange forlag tillater såkalt dobbeltpublisering, der forfatteren *egenarkiverer* – altså gjør artikkelen tilgjengelig i et åpent arkiv i tillegg til å publisere gjennom tradisjonelle tidsskriftkanaler. Samtidig har det vokst frem ulike Open Access-tidsskrifter, som har snudd finansieringen ved å ta betalt for utgiftene knyttet til publisering i stedet for den tradisjonelle abonnementsbaserte modellen.

I Norge har OA-aktiviteten så langt i stor grad vært basert på personlig engasjement fremfor sentrale initiativ og gode fellesløsninger, men bildet er i ferd med å endres. Forskningsrådet vedtok i januar 2009 nye prinsipper for åpen tilgang til vitenskapelig publisering¹, og Universitets- og høyskolerådet (UHR) har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet

¹ ”NFR stiller krav om at artikler som er et resultat av finansiering fra forskningsrådet skal gjøres tilgjengelig gjennom egenarkivering eller Open Access-publisering i den utstrekning dette ikke kommer i konflikt med forleggers rettigheter. Hvordan dette skal implementeres i praksis vil Forskningsrådet komme tilbake til” (www.openaccess.no, februar 2009).

levert klare anbefalinger for å sikre økt tilgang til norske forskningsartikler².

Et regnestykke som ikke går opp

Debatten om Open Access kan populært forklares som et møte mellom tidsskriftforlagenes gode forretningssans og forskersamfunnets og de offentlige universitetenes mangel på det samme. Før ansatte og studenter ved en norsk institusjon kan lese en typisk forskningsartikkel har det offentlige betalt for artikkelen tre ganger: Først utfører den vitenskapelig ansatte et forskningsarbeid og forfatter en artikkel – i sin offentlig finansierte arbeidstid. Så går en gruppe fagfeller gjennom og kvalitetssikrer artikkelen – i sin offentlig finansierte arbeidstid – før forlaget publiserer den endelige versjonen. For å få tilgang til denne må universitetene ut med stadig høyere abonnementspriser – finansiert gjennom stadig strammere offentlige bevilgninger.

Det er selvsagt ikke gratis å publisere forskningsartikler, men dette regnestykket går ikke opp. NSU forventer handling fra, og samhandling mellom, myndigheter, institusjoner og forskere for å sikre et publiseringssystem som ivaretar prinsippene om akademisk frihet og fri tilgang til kunnskap.

Akademisk frihet

Dagens publiseringssystem er et angrep på den akademiske friheten. Open Access-publisering og egenarkivering er viktige tiltak for å bidra til like vilkår på den globale kunnskapsarenaen. I NOU 2008: 14 – "Samstemt for utvikling" slås det blant annet fast at "[å]pen publisering er en stor fordel for forskere ved underfinansierte universiteter i utviklingsland."³ At forskningen blir lest og brukt av andre er både viktig for utvikling og i den enkelte forskers interesse.

Tilgang til kunnskap og bevaring for ettertiden

Et samfunn som i stadig større grad er basert på høyt utdannet arbeidskraft har et stort behov for fri tilgang på kunnskap. Statistisk sentralbyrå beregner at over 40 prosent av arbeidsstyrken vil være universitets- og høgskoleutdannet i 2025⁴. Ifølge SSBs nøkterne fremskrivninger kommer 273 000 personer (10 prosent av arbeidstakerne) til å ha utdanning på høyere grad (masternivå) i 2025. At en så stor del av arbeidsstyrken har høyere utdanning er i seg selv et sterkt argument for å arbeide for enkel og åpen tilgang til publisert

² UHRs arbeidsgruppe for Open Access: "Økt tilgang til norske forskningsrapporter", februar 2009. Tilgjengelig på http://www.uhr.no/forskning/open_access

³ NOU 2008: 14, kap 8.3.2. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/NOU-er/2008/nou-2008-14.html?id=525832>

⁴ Bjørnstad et al.: "Tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft etter utdanning 1986-2025", SSB-rapport 2008/29. Tilgjengelig på http://www.ssb.no/emner/06/90/rapp_200829/

forskning. Forskningsbasert kunnskap utvikler seg kontinuerlig, og også i samfunnet utenfor academia har enkeltmennesker behov for og kompetanse til å kunne oppdatere seg faglig.

Open Access-publisering er et virkemiddel som sikrer at hele samfunnet får tilgang til og glede av forskningsresultater, og at resultatene kan bevares for ettertiden. Forskingen blir mer synlig og mer tilgjengelig, både i Norge og i utlandet. Tunge akademiske institusjoner og store forskningsfond og finansieringskilder i EU, USA og en rekke andre steder stiller nå krav om at publiserte artikler legges ut i fritt tilgjengelige elektroniske databaser. En fersk forskningsrapport finansiert av britiske Joint Information Systems Committee (JISC) konkluderer med at en satsning på Open Access er svært samfunnsøkonomisk lønnsomt⁵.

Det tradisjonelle publiseringsystemet er i endring, og det er umulig å vite hvordan fremtidens system vil bli seende ut. Derfor trengs det et bredt sett med tiltak.

NSU krever at all offentlig finansiert forskning gjøres åpent tilgjengelig gjennom at:

- Kunnskapsdepartementet fremforhandler nasjonale lisenser for internasjonale tidsskrifter og finansierer en overgang til Open Access for norske vitenskapelige tidsskrifter.
- UHR får i oppgave å utarbeide standardkontrakter som sikrer at forfatteren beholder rettighetene til sine artikler.
- Det opprettes egne publiseringspotter som finansierer all publisering i OA-tidsskrifter.
- Alle institusjoner innfører avlevering av all publisert forskning til lukkede fulltekstarkiv, som igjen brukes som databrønn for rettighetsklarert innhold til åpne institusjonelle arkiv.
- Norsk vitenskapsindeks (NVI) blir en fullstendig katalog over norsk forskning med direkte lenke til åpent tilgjengelig fullteksteksemplar.
- Nasjonalbiblioteket får langtidslagringsansvaret for et felles fulltekstarkiv som kan sikre norske forskningsresultater for ettertiden.

For ytterlige kommentarer og informasjon, kontakt:

Ingvild Reymert, leder i Norsk Studentunion på tlf: 95 79 25 56

Norsk Studentunion (NSU) er en paraplyorganisasjon for studentdemokrati ved norske universiteter, høyskoler, kunst- og vitenskapelige høyskoler. Totalt 93.000 studenter er tilsluttet NSU. Siden 1936 har vi arbeidet for studentenes faglige, sosiale og økonomiske rettigheter. NSU har medlemslag ved alle sine medlemsinstitusjoner, og hovedkontor i Oslo. Mer informasjon om NSU finner du på www.nsu.no

⁵ Rapporten er tilgjengelig på <http://www.cfses.com/EI-ASPM/>